



**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΓΙΑ ΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (16-18/3/2012)**

Το Σεμινάριο οργανώθηκε από τον Τομέα Παιδαγωγικής της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ, την Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης και το Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης. Χορηγοί ήταν η Επιτροπή Ερευνών του Α.Π.Θ. και το Προξενείο της Γερμανικής Δημοκρατίας. Το Σεμινάριο είχε την αιγίδα του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Η Οργανωτική Επιτροπή αποτελούνταν από τους:

Πρόεδρος: *Ρένα Μόλχο*, Δρ. Ιστορίας

Αντιπρόεδροι:

Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου, Ομότιμη Καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας
Α.Π.Θ.

Ευάγγελος Χεκίμογλου, Δρ. Οικονομολόγος-Ιστορικός

Γραμματέας: *Ελένη Χοντολίδου*, Επίκουρη Καθηγήτρια Σχολικής Παιδαγωγικής,
Τομέας Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.

Μέλη:

Γιώργος Κόκκινος, Καθηγητής Ιστορίας και Διδακτικής της Ιστορίας στο ΠΤΔΕ
του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Δημήτρης Μαυροσκούφης, Καθηγητής Διδακτικής Μεθοδολογίας και Ιστορίας της
Εκπαίδευσης, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.

Στη Γραμματεία Συνεδρίου εργάσθηκαν οι:

Κωνσταντία Λιούζα, μεταπτυχιακή φοιτήτρια

Τζούλια Σασών, προπτυχιακή φοιτήτρια

Δώρα Σεϊτανίδου, ΜΑ Παιδαγωγικής

Στην εργασία της Γραμματείας συμμετείχαν εθελοντικά οι μεταπτυχιακοί φοιτητές και φοιτήτριες του Τομέα Παιδαγωγικής: *Γιούλη Βαϊοπούλου*, *Διονύσης Γιώτας*, *Πολυξένη Ελευθερίου*, *Νικόλαος Μουράτογλου*, *Ζωή Ναστογιάννη*, *Δήμητρα Ντόβα*, *Μαρία Παπαματθαίου*, *Δώρα Ψωμά* και ο μεταπτυχιακός φοιτητής του προγράμματος Μουσειολογίας *Ιωάννης Τζωρτζακάκης*.

Διάχυση του Σεμναρίου

Το Σεμινάριο είχε blog (<http://holocaustseminar2012.blogspot.com/>) με παραπάνω από χίλιες επισκέψεις μέχρι την έναρξη του Σεμναρίου, στο οποίο έχουν αναρτηθεί το πρόγραμμα και οι ομιλητές, η βιβλιογραφία, τα power point των ομιλητών, σχετικές με το θέμα σελίδες, κ.λπ. Επίσης, υπήρξε και σελίδα στο facebook: <http://www.facebook.com/SeminarioOlokaftomaThessaloniki2012> με 106 like.

Εστάλησαν πληροφορικά mail για εγγραφές εκπαιδευτικών σε όλα τα Δευτεροβάθμια σχολεία (δημόσια και ιδιωτικά) της Περιφέρειας Θεσσαλονίκης (σε



ένα-ένα χωριστά και ιδιαιτέρως στον Περιφερειάρχη και στους Συμβούλους) και σε όλα τα Δευτεροβάθμια Σχολεία του Νομού Θεσσαλονίκης.

Ενδιαφέρθηκαν 169 εκπαιδευτικοί (πραγματοποίησαν τελικά εγγραφή περί τους 140), τις διαλέξεις όμως παρακολούθησαν πολλοί περισσότεροι ακροατές¹. Οι συμμετέχοντες αντιπροσωπεύουν το σύνολο σχεδόν των σχολείων της Θεσσαλονίκης και αρκετά σχολεία από την υπόλοιπη Ελλάδα. Ήμασταν στη δυσάρεστη θέση να απορρίψουμε πολλές αιτήσεις εκπαιδευτικών τόσο από την Πρωτοβάθμια, όσο και από τη Δευτεροβάθμια. Το ζήτημα της διδασκαλίας του Ολοκαυτώματος στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση –τουλάχιστον στις τελευταίες τάξεις– πρέπει να αντιμετωπιστεί στο μέλλον.

Οι εκπαιδευτικοί κατανέμονται ως εξής:

Φιλολόγοι 77, Αδιόριστοι φιλόλογοι 3, Διευθυντές 2, Σχολικοί Σύμβουλοι 4, Δασκάλους-οι 4, Θεολόγοι 4, Αγγλικών 2, Γαλλικών 3 & Γερμανικών 2, καθώς και μεμονωμένα άτομα από άλλες ειδικότητες (Μαθηματικός, Νομικός, Μουσειολόγος, Πληροφορικής, Οικονομολόγος, Πολιτικών επιστημών, Δημοσιογράφος).

από τα εξής σχολεία:

Θεσσαλονίκης

Δημοτικά

67^ο Θεσσαλονίκης, Σχολείο Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης

Εκτός Θεσσαλονίκης

4^ο Κιλκίς, Διθέσιο Βάρνακα Αιτωλοακαρνανίας

Γυμνάσια

Θεσσαλονίκης 1, 3, 4, 11, 28, 1^ο Ευκαρπίας, 1^ο, 2^ο Ευόσμου, 1^ο Κουφαλίων, 1^ο Μηχανιώνας, 1^ο Τριανδρίας, 2^ο, 3^ο, 5^ο Νεάπολης, 3^ο Μενεμένης, Γυμνάσιο-Λύκειο Πεύκων, 6^ο Καλαμαριάς

Γενικά Λύκεια

2^ο, 8^ο, 15^ο, 23^ο, 24^ο, 30^ο, 2^ο Λύκειο Καλαμαριάς, 2^ο Μενεμένης, 2^ο, 3^ο Ευόσμου, 3^ο Πολίχνης, 2^ο ΓΕΛ Κουφαλίων, 1^ο ΓΕΛ Κορδελιού, 2^ο ΓΕΛ Πυλαίας

Ιδιωτικά Σχολεία

Γερμανική Σχολή, Αρσάκειο Λύκειο Θεσσαλονίκης

Πειραματικά

Πειραματικό Γυμνάσιο Καβάλας, Πειραματικό Λύκειο ΠΑΜΑΚ

¹ Η διαφορά έγκειται στην έλλειψη δυνατότητας να περιλάβουμε και άλλους στις ομάδες εργασίας.



Επαγγελματικά Λύκεια

Σταυρούπολης, 1^ο Αγίας Παρασκευής, Χαλάστρας, Ευόσμου

Εσπερινά

1^ο Εσπερινό Γυμνάσιο και Λύκειο Θεσσαλονίκης, Εσπερινό Γυμνάσιο Αμπελοκήπων Θεσσαλονίκης, 3^ο ΣΔΕ (Φυλακίων Διαβατών) Θεσσαλονίκης

Διαπολιτισμικά

3^ο, 5^ο Μενεμένης, Ευόσμου

Εκτός Θεσσαλονίκης

Γυμνάσια

3^ο Εχεδώρου, 3^ο Χορτιάτη, Γυμνάσιο Σαμοθράκης, 3^ο Γυμνάσιου Βόλου, Αγριάς Μαγνησίας, Αιγινίου, Γουμένισσας, Μακρυγιάλου Πιερίας, Νέας Απολλωνίας, Νιγρίτας Σερρών, Πολυκάστρου, 7^ο Κατερίνης, Σμίνθης, Ιεροσπουδαστήριο Εχίνου Ν. Ξάνθης, Καλαμπακίου Δράμας, Νέας Τρύφλιας, Νευροκοπίου, Πολυκάστρου, Σμίνθης,

Λύκεια

1^ο Λύκειο Αλεξάνδρειας Ημαθίας, ΓΕΛ Κασσάνδρας, Αξιού, Αριδαίας, Κάτω Μηλιάς, Κολινδρού, Πελασγίας, Συκιάς, Αριδαίας, Μεγαλόπολης, Ν. Μουδανίων, 2^ο ΓΕΛ Κατερίνης, Πρώτο Λύκειο Αλεξάνδρειας Ημαθίας, Ρεντίμας, 1^ο ΓΕΛ Ξάνθης, Ιεροσπουδαστήριο Εχίνου Ν. Ξάνθης

Επαγγελματικά Λύκεια

1^ο ΕΠΑΛ Αγίας Παρασκευής, Νευροκοπίου

Μουσικά

Μουσικό Σχολείο Τρικάλων, Μουσικό Σχολείο Σερρών

Και, επιπλέον μεμονωμένες συμμετοχές από τα εξής ιδρύματα: ΙΕΚ Τριανδρίας, Σχολείο Νέας Ελληνικής, Σχολή Χατζήβεη Αθήνα, Τοσίτσειο Εκάλης, Εργαστήριο ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης Λαμίας.

Συμμετείχαν 50 φοιτητές και φοιτήτριες (προπτυχιακοί αλλά κυρίως μεταπτυχιακοί) από τα εξής Τμήματα-Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών: Τομέας Παιδαγωγικής Α.Π.Θ., Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Ιστορικό Αρχαιολογικό Αθήνα, Ιστορικό Αρχαιολογικό ΑΠΘ, Ιταλική ΑΠΘ, Μουσειολογίας, Γλωσσολογίας και διδακτικής, Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης, Φιλολογίας, Νηπιαγωγών ΑΠΘ, Παιδαγωγικό Δημοτικής ΑΠΘ, Προσχολικής Θεσσαλία, Γερμανικής γλώσσας και φιλολογίας Α.Π.Θ., Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΠΜΣ του ΠΤΔΕ ΠΑΜΑΚ, Βαλκανικών Σπουδών Φλώρι-



νας, Τμήμα Νομικής, Τομέας Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης & Ψυχολογίας.

Δόθηκε ερωτηματολόγιο αξιολόγησης (βλ. Παράρτημα σ. 15) στον «σιληρό πυρήνα» του συνεδρίου, δηλαδή στους εκπαιδευτικούς και τους φοιτητές που παρακολούθησαν ΚΑΙ τα εργαστήρια Ιστορίας (3) και Λογοτεχνίας (1), δηλαδή σε 85 άτομα. Τα ερωτηματολόγια τα επεξεργαστήσαμε και τα αποτελέσματα έχουν ως εξής:

Ατομικά στοιχεία

Ηλικία		
μέχρι 25	17	20%
26-35	18	21%
36-45	28	33%
46-55	17	20%
56 και άνω	4	5%
κενό	1	1%
Σύνολο	85	

Φύλο		
άνδρας	11	13%
γυναίκα	70	82%
κενό	4	5%
	85	

Ιδιότητα		
1. φιλόλογος	54	64%
2. μεταπτυχιακός φοιτητής/ τρια	15	18%
3. εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας	4	5%
4. διευθυντής	4	5%
5. εκπαιδευτικός άλλης ειδικότητας/ αγγλικής γλώσσας	3	4%
6. θεολόγος	2	2%
7. σχολικός σύμβουλος/ φιλόλογος	1	1%
8. φοιτήτρια ΠΤΔΕ	1	1%
9. προπτυχιακή	1	1%



Αξιολόγηση του Σεμιναρίου
(1 αρνητική γνώμη, 2 μέτρια, 3 ουδέτερη, 4 θετική, 5 πολύ θετική)

Δραστηριότητα	1	2	3	4	5
Διαλέξεις-ομιλίες		2%	5%	60%	31%
Σύντομη περιήγηση σε σημεία εβραϊκού ενδιαφέροντος	1%		6%	26%	51%
Εξάναγηση στο Εβραϊκό Μουσείο			5%	31%	51%
Βιντεοσκοπημένα αποσπάσματα μαρτυριών από το <i>Visual History Archive</i> του USC Shoah Foundation Institute με θέμα τη διαφυγή	1%		7%	32%	51%
Προβολή της ταινίας		2%	9%	41%	29%
Παιδαγωγικές προσεγγίσεις-ομιλίες	1%	2%	13%	36%	40%
Εργασία σε ομάδες: διδασκαλία του Ολοκαυτώματος μέσω της Ιστορίας και της Λογοτεχνίας		2%	7%	34%	52%

Διαλέξεις-ομιλίες		
1 αρνητική γνώμη	–	–
2 μέτρια	2	2%
3 ουδέτερη	4	5%
4 θετική	51	60%
5 πολύ θετική	26	31%
δεν απάντησαν	2	2%

Σύντομη περιήγηση σε σημεία εβραϊκού ενδιαφέροντος		
1 αρνητική γνώμη	1	1%
2 μέτρια	0	0%
3 ουδέτερη	5	6%
4 θετική	22	26%
5 πολύ θετική	43	51%
δεν απάντησαν	14	16%



Ξενάγηση στο Εβραϊκό Μουσείο		
1 αρνητική γνώμη	0	0%
2 μέτρια	0	0%
3 ουδέτερη	4	5%
4 θετική	26	31%
5 πολύ θετική	43	51%
δεν απάντησαν	12	14%

Βιντεοσκοπημένα αποσπάσματα μαρτυριών από το Visual History Archive του USC Shoah Foundation Institute με θέμα τη διαφυγή		
1 αρνητική γνώμη	1	1%
2 μέτρια	0	0%
3 ουδέτερη	6	7%
4 θετική	27	32%
5 πολύ θετική	43	51%
δεν απάντησαν	8	9%

Προβολή της ταινίας		
1 αρνητική γνώμη	0	0%
2 μέτρια	2	2%
3 ουδέτερη	8	9%
4 θετική	35	41%
5 πολύ θετική	25	29%
δεν απάντησαν	15	18%



Παιδαγωγικές προσεγγίσεις-ομιλίες		
1 αρνητική γνώμη	1	1%
2 μέτρια	2	2%
3 ουδέτερη	11	13%
4 θετική	31	36%
5 πολύ θετική	34	40%
δεν απάντησαν	6	7%

Εργασία σε ομάδες: διδασκαλία του Ολοκαυτώματος μέσω της Ιστορίας και της Λογοτεχνίας										
	Μαυροσοκούρης		Χοντολίδου		Μόλχο		Κόγκανος		Συνολικά	
1 αρνητική γνώμη									0	0%
2 μέτρια	1	4%			1	8%			2	2%
3 ουδέτερη	1	4%	1	5%			4	17%	6	7%
4 θετική	10	38%	7	32%	4	31%	8	33%	29	34%
5 πολύ θετική	14	54%	13	59%	5	38%	12	50%	44	52%
Δεν απάντησαν			1	5%	3	23%			4	5%

Σκοπεύετε να παρακολουθήσετε στο μέλλον άλλο παρόμοιο σεμινάριο;

ΝΑΙ	79	93%
ΌΧΙ	1	1%
δεν απάντησαν	5	6%



Παρακαλούμε πολύ, αιτιολογήστε την απάντησή σας.

κατηγορίες	πλήθος αναφορών	ποσοστό
ενδιαφέρον	13	23%
διεύρυνση-εμπλουτισμός γνώσεων	9	16%
βοηθητικό στη διδασκαλία	7	12%
ενδιαφέρον για ένταξη στο σχολείο	4	7%
εμβάθυνση	4	7%
επιμόρφωση-ενημέρωση	3	5%
μάθηση	3	5%
ιστορική αλήθεια	3	5%
οργάνωση	2	4%
διερεύνηση	2	4%
ανταλλαγή απόψεων	2	4%
άλλα	5	9%

Θα σας ενδιέφερε να συμμετάσχετε σε Ομάδα Εκπαιδευτικών για τη μελέτη του Ολοκαυτώματος;

ΝΑΙ	59	69%
ΌΧΙ	16	19%
<i>δεν από- ντη- σαν</i>	10	12%



Παρακαλούμε πολύ, αιτιολογήστε την απάντησή σας.

θετικές:

κατηγορίες	πλήθος αναφορών	ποσοστό
αξιοποίηση στη διδασκαλία	10	20%
ενημέρωση-γνώση	7	14%
θεματική	6	12%
ιστορικό ενδιαφέρον/τοπική ιστορία	5	10%
αλήθεια	4	8%
ενεργή συμμετοχή	3	6%
ερευνητικό ενδιαφέρον	3	6%
εκπαιδευτικό υλικό	3	6%
εμβάθυνση	2	4%
ανταλλαγή απόψεων	2	4%
παραμελημένο θέμα	2	4%
ενδιαφέρον ως συγκρουσιακό θέμα	1	2%
αντισημιτισμός	1	2%
σύνδεσμος φιλολόγων για σεμινάρια	1	2%

αρνητικές:

κατηγορίες	πλήθος αναφορών	ποσοστό
έλλειψη χρόνου	4	50%
δεν υπάρχει ανάγκη για εκπαιδευτικό υλικό	1	13%
ψυχολογικό βάρος	1	13%
μελέτες κ σ' άλλους πληθυσμούς	1	13%
άλλα ερευνητικά ενδιαφέροντα	1	13%



Στο Σεμινάριο μου άρεσε περισσότερο:

Κατηγορίες	Πλήθος αναφορών	Ποσοστό %
1. Περιήγηση-ξενάγηση	31	22%
2. Παιδαγωγικά	23	16%
3. Ομάδες εργασίας	16	11%
4. Διαλέξεις	16	11%
5. Διάλογος-συζητήσεις-συμμετοχή	12	9%
6. Οργάνωση-δομή	12	9%
7. βιντεοσκοπημένες μαρτυρίες	8	6%
8. πλουραλισμός	7	5%
9. ταινία	4	3%
10. γνώσεις	4	3%
11. γενικά	3	2%
12. θεματική	3	2%
13. ύπαρξη ενός blog	1	1%
14. κτηριακή υποδομή	1	1%

Στο Σεμινάριο μου άρεσε λιγότερο:

Κατηγορίες	πλήθος αναφορών	ποσοστό
Διαλέξεις	8	29%
Πρακτικότητα	4	14%
Αντισημιτισμός	3	11%
Εργασία σε ομάδες	3	11%
Ταινία	2	7%
Συζήτηση	2	7%
Διάρκεια	2	7%
άλλα	4	14%



Για το σεμινάριο έμαθα από:

Κατηγορίες	πλήθος αναφορών	ποσοστό
το mail που ήρθε στο σχολείο μου	35	36%
από το Α.Π.Θ.	21	22%
από συναδέλφους	16	17%
από το facebook	9	9%
από το blog	3	3%
από την Ισραηλιτική Κοινότητα	2	2%
από την κ. Χοντολίδου (mail)	2	2%
από ομιλητή	1	1%
προσωπικό e-mail	1	1%
από μέλος της οργανωτικής επιτροπής	1	1%
τυχαία, από εκπομπή στην TV100	1	1%
Κενό	4	4%

Η αξιολόγηση που έκαναν οι συμμετέχοντες σε όλες τις δραστηριότητες του Σεμιναρίου (διαλέξεις, περιηγήσεις, βιντεοσκοπημένες μαρτυρίες και εργαστήρια) είναι πολύ θετική, άλλωστε από αυτούς το 93% δήλωσαν ότι θα ήθελαν να παρακολουθήσουν στο μέλλον και άλλο παρόμοιο σεμινάριο. Γενικά μπορούμε να πούμε ότι ήταν μια μεγάλη επιτυχία.



ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αγαπητές και αγαπητοί σύνεδροι,

Παρακαλούμε πολύ, διαθέστε λίγα λεπτά να συμπληρώσετε το παρόν ερωτηματολόγιο. Η γνώμη σας είναι πολύ σημαντική για μας. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο, αλλά εάν η ανωνυμία σας ενοχλεί, μπορείτε να συμπληρώσετε το όνομά σας.

Η Οργανωτική Επιτροπή του Συνεδρίου

Ατομικά στοιχεία

Ηλικία

μέχρι 25	26-35	36-45	46-55	56 και άνω
----------	-------	-------	-------	------------

Φύλο

άνδρας	Γυναίκα
--------	---------

Είστε:

φιλόλογος	Θεολόγος	Εκπαιδευτικός άλλης ειδικότητας (παρακαλούμε συμπληρώστε ποιας)	Μεταπτυχιακός φοιτητής/φοιτήτρια	Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Σχολικός Σύμβουλος	Διευθυντής	Άλλο, τι;		

Αξιολόγηση του Σεμιναρίου (1 αρνητική γνώμη, 2 μέτρια, 3 ουδέτερη, 4 θετική, 5 πολύ θετική)

Παρακαλούμε πολύ αξιολογήστε τις επιμέρους ενότητες του Σεμιναρίου:

Δραστηριότητα	1	2	3	4	5
Διαλέξεις-ομιλίες					
Σύντομη περιήγηση σε σημεία εβραϊκού ενδιαφέροντος					
Ξενάγηση στο Εβραϊκό Μουσείο					
Βιντεοσκοπημένα αποσπάσματα μαρτυριών από το <i>Visual History Archive</i> του USC Shoah Foundation Institute με θέμα τη διαφυγή					
Προβολή της ταινίας					
Παιδαγωγικές προσεγγίσεις-ομιλίες					
Εργασία σε ομάδες: διδασκαλία του Ολοκαυτώματος μέσω της Ιστορίας και της Λογοτεχνίας					

Σκοπεύετε να παρακολουθήσετε στο μέλλον άλλο παρόμοιο σεμινάριο;



ΝΑΙ ΟΧΙ

Παρακαλούμε πολύ, αιτιολογήστε την απάντησή σας.

Θα σας ενδιέφερε να συμμετάσχετε σε Ομάδα Εκπαιδευτικών για τη μελέτη του Ολοιαυτώματος;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Παρακαλούμε πολύ, αιτιολογήστε την απάντησή σας.

Στο Σεμινάριο μου άρεσε περισσότερο:

Στο Σεμινάριο μου άρεσε λιγότερο:

Για το σεμινάριο έμαθα από:

το mail που ήρθε στο σχολείο μου

από το facebook

από το blog

από συναδέλφους

από το Α.Π.Θ.

από την Ισραηλιτική Κοινότητα

από άλλου, παρακαλούμε, προσδιορίστε

Σας ευχαριστούμε πολύ,
Η Οργανωτική Επιτροπή του Συνεδρίου